

Сойчині скарби

Був такий осінній ранок, коли можна з упевненістю сказати: «Зацвіла осінь». Угорі, на неймовірно синьому склепінні неба, жодної хмаринки, а внизу творилися дива: ясени горіли на вранішньому сонці жовто-жовто, ніби воскові свічечки поставали обабіч дороги; клени палахкотіли багряно-багряно, як канделябри у соборах; берези ще погойдували своїх діток, що аж ніяк не хотіли залишати материні руки-віти.

Дві галки, Галя-Галя та Аля-Аля, зранку покидали місто: скрегіт гальм автомобілів, стукіт коліс трамваїв і поїздів, гомін людських і пташиних голосів. Вони летіли туди, де спокій і невимовна краса, — до лісу.

— Зупинімося тут, — сказала Галя-Галя. — Місто вже позаду, а навколо нас благодатна тиша.

— Гаразд. Хіба в місті побачиш таке роздолля? Там скрізь тиснява, усе скуте як не асфальтом, то бруківкою. Ти тільки подумай, як у місті почуваються дерева. Люди не розуміють, що створюючи собі вигоди, вони позбавляють себе чистого повітря. Рослини ж потребують життєдайної вологи! А люди обкладають столітні дерева бруківкою так, що волога ледь потрапляє на поверхню ґрунту біля стовбура, — підтримала подругу Аля-Аля.

— А в лісі? Подивися, Алю-Алю: тут кожне дерево розкошує, одягає своє найпишніше вбрання і ніби змагається з іншими у вигадливості різноманітних кольорів та їхніх відтінків.

Галки довго милувалися святковим осіннім пейзажем. Мовчанку порушила Аля-Аля:

— А давай, поки тут так гарно, прилітати сюди кожного ранку.

— Чому б ні? Згода. Тим більше, що це моє улюблене місце, — відповіла Галя-Галя.

— Учора ти мені обіцяла розповісти про літню пригоду.

— Ми якраз і прилетіли туди, де вона сталася. Слухай: це було в косовицю. Он на тій ділянці перед дубняком двоє людей косили траву. Сонце ще не пекло. Раптом один чоловік поглянув на руку, очевидно, щоб довідатися годину, але не побачив на ній годинника. Люди покинули косити, шукали його, але так і не знайшли.

Неподалік походжали мої подружки, видзьобуючи в траві незліченну комашню. Я теж до них приєдналася. У траві так заклично все пищало, сюркотіло, дзижчало, гуділо, що втриматися від спокуси не було змоги. Трохи поласувала — і раптом серед страшного комашиного гулу чітко почула цокіт годинника. Я щосили закричала, злетіла, покружляла над знахідкою кілька разів. Чоловік зрозумів мене, кинув косу і побіг туди, де була його згуба.

— Ти ж могла собі того годинника взяти, — промовила подруга.

— У мене вже стільки всіляких блискіток у гнізді, що нема де стати, — відповіла Галя-Галя.

— А людина що?

— Людина? Людина помахала рукою і крикнула «Дякую!».

Повз галок пролітала красива лісова птаха завбільшки, як вони. Верх її тіла був коричнево-рожевий, низ — світліший. На крилах мала дві плями: білу і яскраво-блакитну з багатьма чорними смужками. Подружки впізнали Сойку. Та почула кінцівку розповіді Галі-Галі і не змогла втриматися від спокуси зіпсувати комусь настрій.

— Ой, подумаєш, одній людині зробила добре, а вже стільки хвальби, — зневажливо сказала лісова красуня.

— Ти нахабно втрутилася в нашу розмову, ще й смієш когось зневажати! — обурилася Аля-Аля.

— Хвалитися треба великою справою, — стояла на своєму Сойка. — От я нікому не хвалюся, що ми разом із родичами роками садимо для людей дубові ліси.

— Ой, тримайте мене, бо впаду, — сказала Галя-Галя. — Так уже й ліси посадили! Повірити може хіба що дурень.

— Поміркуйте, якщо здатні. Немає у світі для нас, сойок, кращих ласощів, ніж жолуді. Восени ми їх старанно збираємо, відділяємо найкращі, закопуємо в землю, ховаємо під коріння дерев та опале листя. За раз кожна сойка може перенести у дзьобі та волі до двадцяти жолудів.

— То й що? — вигукнули водночас обидві подруги. — Ти ж їх узимку і з'їдаєш.

— У тім то й річ, що ні! — відповіла Сойка. — Не всі плоди вдається знайти – кудись вони ховаються. Але я не сумую, бо навесні мої запаси проростають пагонами малесеньких дубочків. А тепер порахуйте, якщо можете, скільки нас, сойок, у лісах, — переможно подивилася вона на галок.

— Ну, коли ти така благородна, то чому люди тебе проганяють зі своїх подвір'їв? — спитала Галя-Галя.

— Ой, хто на світі без гріха, покажіть-но мені! Може, то ви, галки? — з цими словами Сойка ображено відлетіла у дубняк.

— Нащо ти так? — мовила з докором Аля-Аля.

— Хай не хвалиться!

— А я думаю, що вона має рацію. Ліси — то ж на сотні років!

Присоромлена галка довго мовчала, а тоді сказала:

— Твоя правда. Сойка — молодчина. Ліс — це дуже важливо для всіх. Мені обов'язково треба вибачитись.

ЗАВДАННЯ

- 1. Послухай уважно із заплученими очима початок тексту казки. Уяви собі осінній пейзаж. Ти обов'язково почуєш мелодію осені, побачиш її барви.**

Дослухай казку до кінця і дай відповіді на запитання:

1. Чому дві подруги зранку покидали місто?
2. Що вони бачили, коли летіли з міста?
3. Про що розмовляли подруги? Якого висновку дійшли?
4. Яку історію розповіла Галя-Галя подрузі?
5. На яку особливість цих птахів вказує дана історія?
6. Хто втрутився в щиру розмову пташок?
7. Як себе поводи́ла Сойка?
8. Яка Сойка у казці? Опиши її.

9. Який висновок можна зробити зі змісту казки?
10. Як ти розумієш вислів: «Роби добро тихо...»?

2. Запам'ятай значення слів, виразів:

- завітла осінь — листяні дерева, кущі змінили барви листків від блідо-жовтого аж до темно-бурого;
- склепіння — тут у значенні «опукле покриття землі небом»;
- пейзаж — краєвид, загальний вигляд якоїсь місцевості, картина природи;
- дубняк — дубовий лісок, гай, дубова памолодь;
- неподалік — близько, поруч;
- блискітка — те, що блистить (лусочка, цяточка, предмет із дзеркальною поверхнею);
- розкішне — відзначається багатством оздоблення, красою, яскравістю;
- тон (у малярстві) — колір забарвлення або відтінок якогось кольору.

3. Вивчи напам'ять веселий віршик.

Галка галці говорила:
«Я постійно каву чорну пила
і ставала, як ворона,
чорна-чорна, чорна-чорна.
Стала пити каву з молоком,
посіріла шия з животом».
Інша галка попросила,
щоб вже кави чорної подруга не пила.

4. Потренуй уяву. Доповни речення.

Маленька галочка стрибала на дерево, яке
Маленька галочка стрибала на дерево, як
Маленька галочка стрибала на дерево, коли
Маленька галочка стрибала на дерево, щоб
Маленька галочка стрибала на дерево, бо
Маленьке сойченя стрибнуло з дерева, яке
Маленьке сойченя стрибнуло з дерева, як
Маленьке сойченя стрибнуло з дерева, коли
Маленьке сойченя стрибнуло з дерева, щоб
Маленьке сойченя стрибнуло з дерева, бо

5. Цікаво знати.

1) Ці відомості тобі допоможуть збагнути, що слово — не просто звуки, слово «мандрує» з одних земель в інші, воно живе, змінюючись, вдосконалюючись; у слові закладені мудрість і спостережливість багатьох народів.

Слово «галка» похідне від вигуку, що означає залякування — «гала-гала». Порівняй зі словами народної пісні «Гиля-гиля, гусоньки, на став...».

Слово «сойка» зустрінеш в мовах усіх слов'янських народів. Цю пташку назвали так, бо в неї багато сивого, синього, сяючого пір'я.

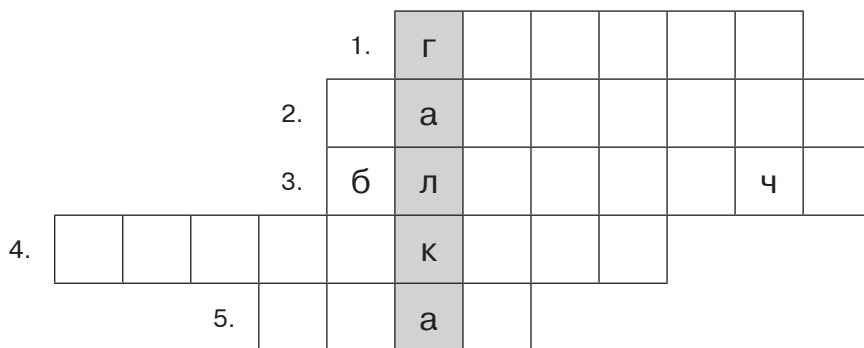
2) У сойки в гнізді можна побачити 5–8 зеленкуватих з бурувато-сірими плямами яєчок.

У галки — 3–8 зеленкувато-блакитних з темними плямками яєчок.

6. Запам'ятай народну прикмету.

Галки зграйками літають — на дощ.

7. Розв'яжи кросворд «Галка».

1. Якими народжуються пташенята галок?
2. Чим харчуються галки взимку?
3. Які предмети можна побачити у гнізді галки?
4. Чим галки вигодовують пташенят?
5. Близький родич галки.

Зміст

Сойчині скарби	3
Ой, що я бачила	8
Ніхто вченим не родився	13
Друга в скруті пізнаєш	18
Доброго діла не бійся	23
На гостини в Україну	27
Радісна новина	32
Кожному своє	37
Загадки для Очеретянки	42
Свій розум май та інших питай	48
Оляпчине шоу	54
Сорочин кривдник	60
Рукавичка над водою	66
Дарма, що малий, а розуму навчить	73
В усьому май міру	80
Правда Канюка	87
Ази для совенят	92
Цвірчик і Льольчик	100